

הפתעה מחובלת מראש

אביתר בן-צדף

אהרן זאבי ("תכנית ההונאה המצ-רית", גיליון 289-290) מתאר היטב את השיקולים שהנחו את ההונאה המצרית ערב יום הכיפורים תשל"ד. לדעתי, אין התמונה שלמה מבלי להתייחס למקום, שתפסו הפעולות של ארגוני המחבלים בהונאה ערב המלחמה, ויש לבחון האם הייתה פעילותם חלק מתכנית על מתוזמרת ומתוזמנת. הרכה עובדות בשטח מצביעות על היתכנות אפשרות זו.

מערכת ההונאה החלה זמן רב לפני שנפתחה האש על קו בר-לב. להונאה היו שתי זרועות: למנוע מידע ולהסוות את ההכנות למלחמה. הראשונה הושגה, בעיקר, בהזרמת מידע מעוות (דיס-אינפור-מציה) כאמצעי התקשורת, שנבט לא אחת אל קרקע פורייה. המטרה השנייה דרשה בחירה נכונה של אמצעים ושל לוח זמנים. גם בה היה ל"קרקע" (תודעת היריב) תפקיד חיוני.

ראשית ההונאה דווקא בהצלחת מערכת הביטחון להצמיח את רוב פעילות הטירוור בשטחים. כתוצאה מכך, הופנה חוד הפעילות נגד ישראל לאירופה (ולאחר מכן לארה"ב ולאסיה). ההישג הראשון במערכה היה חטיפת מטוס אל-על לאל-ג'יריה (יולי 1968). בד"כבד עם התגברות הטירוור באוויר, התמקדה תשומת הלב בעולם בבעיה זו; ולא דווקא משום חרי-פותה, אלא משום שהמידע בנושא זה הציף במכוון את הכל. בישראל לוותה הפיראטיות באוויר באיום על שלום אזר-חיה (ויהודים) בעולם.

כצפוי, זה היה הישג חשוב. בצד השארת הבעיה הפלשתינאית, שבשמה נעשה הדבר, על אש קטנה, נפתחה חזית נוספת. במקביל החלה מערכה מבוקרת של דיס-אינפורמציה ללוות את הפעילות שגאתה. זו הפיצה ידיעות מכוונות על חוליות רצח, המשחרות לפעולה ככל

רחבי העולם. יותר משלוש מאות פעולות טירוור באוויר היו מ-1968 ועד סוף 1972. הרצח בנמל התעופה כלוד (מאי 1972) מיקד את תשומת הלב לחריפות הבעיה. מקרים דומים לא היו כה ברוטליים. אך יותר מכל — הידיעה, כי המחבלים רות-מים לא-ערבים למאבקם בישראל הפכה את הידיעות על "אינטרנציונל הטירוור" לממשיות. הרצח במינכן (ספטמבר 1972) היה הוסיא. כאן נחשפה "הבטן הרכה" של ישראל, ותשומת הלב מוקדה לחזית השולית. בנקודה זו, לדעתי, נרתמה החזית השנייה — הטירוור — למרכבת המלח-מה; וה"אש הקטנה" הפכה למדורה, שהאירה במתכוון את ירכתי הבימה, בעוד שבמרכזו עטוף-הצללים התנהלה הפעילות החשובה.

אימות

הלקח החשוב מכל היה זה שהערבים הפיקו מתבוסות מקומיות של קהילת המודיעין של ישראל: לוד, מינכן, ליל-האמר ואחרות חיזקו את התחושה, כי משאבי האנוש של ישראל גיעו לעודף מיצוי, וכי תשומה מופרזת בנושא אחד מקדלדת את המצאי בשאר הנושאים. לא פחות חשוב היה הלקח בנושא המנהיגות בישראל: בנקל ניתן להסיט את דעתה אל השולי, ובעיקר — כשהבחירות על הסף.

לדעתי, חטיפת הרכבת, שהובילה יהו-דים מבריה"מ לאוסטריה (22.9.73), נועדה לאמת את הלקחים. הצלחת המחבלים לסחוט את ממשלת אוסטריה בנושא חיוני מאד לממשלה כל שהיא בישראל הסיטה שוב את המוקד אל החזית השנייה. ומש-נלכד הדג בפתיח, וסירב לעחבו (משום חשיבות העלייה — ומרוסיה, בפרט — במערכת המושגים הישראלית) הפכה המלחמה לוודאית. ההונאה עלתה יפה. למרות שפה-ושם היו דליפות — הצד שמנגד נותר שאנן.

לתקרית שנאו היו מטרות רבות. מעבר לחשיבותה המקומית, היא שימשה לאי-מות ההונאה ולחפות (בנוסף לכוננות הסורית בעקבות תקרית 13 המיגים) על קירוב המערך הסורי אל קווי החזית בגולן, בטענה שזה אקט הגנתי נגד גמול ישראלי.

מערכת ההונאה הערבית הצליחה לפעול ערב יום הכיפורים משום שהת-חשבה בפסיכולוגיה של יריביה, במערכת המושגים שלהם ובקונסטלציה (ערב בחירות). אלא שמערכת הונאה אינה מעשה בודד. היא מחפה על מערכת של פעולות אחרות. כך, ובשל הזנחת פרטים קטנים, נוצרה לכסוף בישראל תמונה, שהרסה את תדמית הקמליה, שההונאה בנתה. בצד הישראלי שקלו "מכה מקדי-מה", שירדה מעל הפרק משום שיקולים מדיניים. נראה, שגם זה גלקח בחשבון הכללי של הערבים. הם ניתחו היטב את מצבה המדיני של ישראל, והעריכו נכונה, כי לישראל אין כמעט יכולת של "מכה מקדימה". כך או כך, צבאות ערב זכו בצוהרי יוה"כ תשל"ד בנתוני פתיחה מצוינים, שהקנו להם יתרונות טקטיים. הם כשלו בהשגת התנאים המסייעים — הגיוס לא הופרע, ויחידות המילואים זרמו בכטחה יחסית אל קווי החזית.

סיכום

מערכת הונאה יכולה להיות טרמפיסטית על הצלחה, או על כישלון, של אירועים שאין לה חלק בהם. מטרתה העיקרית — הפניית משאבים ותשומת-לב אל השולי, כדי ליצור עיוורון מודיעיני לגבי אמל"ח ושיטות לחימה, וכדי למנוע מלחמת מנע, או ריכוז כוחות מגן באזור הפריצה. כששאלו — ערב מלחמת קוריאה — את הגנרל דאגלס מקארטור על סיכויי "המלחמה הקרה" להפוך ל"חמה", ענה (וביטא בכך דעת רבים), שהסובייטים משיגים בלאו-הכי את יעדיהם; ולכן, טען, אינו מבין למה יילחמו. כשלושה חודשים אחר כך פלשו כוחות צפון-קוריאה לדרום. כשהיו צבאותיו של מקארטור ליד הנהר יאלו, הוא האמין, שיש להרתעה האמריקנית תוקף, וביטל את האפשרות שהסינים יתערבו ישירות במלחמה. כבר באותה עת הסתננו הסינים אל מעבר למערכי, כדי להכין את מתקפת-תם. שתי הפרשיות דומות למלחמת יוה"כ (עד כמה שניתן לגזור דמיון בין שני אירועים) משום העיוורון, פרי ההונאה, שמנע שימוש נכון במידע שנצבר ללא הרף — בהצביעו על כיוונים אחרים מאלה שהכל נקטו.